

WAT IS EEN BASISINKOMEN ?
... EN WAAROM MEN OVER DE
INVOERING ERVAN MINSTENS ERNSTIG
MOET OVER NADENKEN

Walter Van Trier

Vlaams Parlement Groen Plus – 20/05/2016

STRUCTUUR

- Wat is een basisinkomen?
- Wat zijn de belangrijkste misverstanden over 'het' basisinkomen?
- Waarom een basisinkomen invoeren? Of niet? En is het wel rechtvaardig?
- Kan men het wel invoeren? En hoe dan wel?
- Slotbedenking

WAT IS EEN BASISINKOMEN?

- “Een basisinkomen is een vast (maand-)inkomen, dat de overheid aan iedere burger verstrekt of garandeert zonder daar voorwaarden bij te stellen.” (Nederlandse Vereniging Basisinkomen)
- Algemeen door voorstanders van een BI aanvaarde karakteristieken:
 - *Uitkering* betaald in *cash*
 - *Van rechtswege* (= *automatisch* ?)
 - *Op geregelde tijdstippen*
 - *Aan elk en ieder individu*
 - *Zonder enige voorwaarde* (leeftijd, ras, geslacht, woonplaats, behoeften, levensbeschouwing, arbeidsstatus vroeger, nu of later, arbeidsbereidheid, gezinssituatie, inkomenssituatie, ...)

WELKE MISVERSTANDEN?

- Geen ei van Columbus dat alle problemen oplost.
- Niet alleen maar door (rechtse) (neo-)liberalen verdedigd.
- Een basisinkomen invoeren brengt geen volledige loskoppeling van arbeid en inkomen mee.
- Nooit alleen maar 'een uitkering', altijd deel van een pakket aan maatregelen (minstens ook een financieringsluik).
- 'Hét' basisinkomen bestaat niet.

WELKE BESLISSINGEN ZIJN ONVERMIJDELIJK BIJ INVOERING ?

- *INTERNE AFWEGINGEN*
 - Wat is een ‘volledig’ bedrag? Hoe financieren?
 - Wie is inbegrepen? Wie is ‘iedereen’?
 - Wat betekent ‘van rechtswege’? Krijgen ↔ Kan krijgen?
 - Hoe administreren en aanpassingen beslissen?
- *EXTERNE AFWEGINGEN*
 - Welke bestaande instituties en regelingen vervangt men (eventueel) en in welke volgorde?
 - Welke nieuwe instituties en regelingen voert men (eventueel) in en in welke volgorde?
- *TIJDSPAD*

HOE BI INVOEREN?

- *IDEALITER: simpel en rechtlijnig*
 - ‘helikoptergeld’
 - Geef iedereen bankrekening en bankkaart
 - Stort daar op geregelde tijdstippen het afgesproken bedrag op
 - maar: welke economische impact en wat met traagheid van aanpassing van gedrag en organisaties
 - niettemin: recent nog al wat economen die pleiten voor ‘helikoptergeld’ als mogelijkheid om uit deflatoire situatie te geraken
- *REALITER: ingewikkeld en meervoudig*

WAAROM BI INVOEREN?

- *Pragmatische redenen* ofwel technische ingreep die een meer effectief of efficiënt beleid beogen. “*Invoering van BI maakt maatschappij (in bepaalde opzichten) beter.*” Of: “Geeft mensen iets dat hun toestand beter maakt.”
- *Principiële redenen* ofwel op ethische waarde(n) gefundeerde fundamentele ingreep in basisstructuur van de maatschappij. “*Invoering van BI maakt maatschappij rechtvaardiger.*” Of: “Geeft mensen waar ze recht op hebben.”
- *Programmatische redenen* ofwel als leidraad die eenheid geeft aan diverse maatschappelijke hervormingen binnen een (specifiek) transitieproject.

VOORBEELDEN VAN PRAGMATISCH(E) ARGUMENT(EN)

- harmonisering en rationalisering van systeem van uitkeringen; minder bureaucratie, meer transparantie
- minder 'case-load' meebrengend instrument bij armoedebestrijding omwille van geen onderzoek van de bestaansmiddelen of controle op werkbereidheid
- wegwerken van de werkloosheidsval en dus wegnemen van rem om jobs aan te nemen
- minder druk om onmiddellijk om het even welke job aan te nemen en dus betere 'matching' van vraag en aanbod
- creëert ruimte om minder productieve activiteiten te ondernemen of om er een tijdje uit te stappen en te herbronnen

PRINCIPIELE ARGUMENTEN: *TROEFKAART INDIEN AANVAARD*

- Recht op een (gelijk) deel van de opbrengst van de aarde, van de technologische vooruitgang, van de collectieve productiviteit, ... (Thomas Spence, Thomas Paine, Graham Wallace, Slavoj Zizek, ...) ('unearned increment'), ...
- Recht op 'basiszekerheid' (Guy Standing)
- Recht om niet in armoede te leven (Amartya Sen)
- Recht op reële vrijheid voor iedereen (Philippe Van Parijs)

PROGRAMMATISCH ARGUMENT

Als sokkel voor een maatschappelijke hervorming die het hoofd biedt aan belangrijke maatschappelijke uitdagingen, zoals o.a.

- veroudering van de bevolking
- tweeverdienersschap
- technologische ontwikkeling
- ‘financialisering’

en terug aanknoopt bij de doelstellingen die de basis vormden van het sociaal compromis na WO II – “de geest van Philadelphia” - en die als leidraad neemt

- meer (inkomens)zekerheid
- grotere efficiëntie bij inzet van maatschappelijk bronnen (waaronder arbeid)
- *grotere vrijheid en meer gelijkheid van mogelijkheden bij keuze en uitwerking van levensplan*

(NIEUWE) SOCIALE UITVINDINGEN NODIG ?

Sociale bescherming vandaag (nog altijd):

op maat van industriële arbeid en voltijdse levenslange jobs van kostwinners gemodelleerde sociale zekerheidsarrangementen

Morgen sociale bescherming nodig die productief en menswaardig gebruik van zaken als robotisering toelaat

- Verschuivingen inzake arbeidsmarkt- of industriële sectoren
- Verschuivingen inzake vereist vaardigheden en taakomschrijvingen
- Verschuivingen inzake 'jobformat'

WAAROM BI *NIET* INVOEREN?

- Valt niet te betalen en is economisch desastreus ?
- Wat met volledige werkgelegenheid ? Creëert geen jobs ?
- Individualistisch en vernietigt dus sociale cohesie ?
- Verstoort machtsverhoudingen ?
- Is in de praktijk niet werkbaar ?

- Heeft geen moreel draagvlak, want geeft iets voor niets ?
- Is amoreel van aard, want scheert 'goed' en 'slecht' gedrag over dezelfde kam ? Geeft ook aan wie zich onverantwoordelijk gedraagt ?

VIER CRUCIALE VRAGEN VOOR BI-ers

(maar m.m. ook voor voorstanders van alternatieven)

- Zijn er middelen die niet het rechtmatig bezit zijn van iemand en die 'wij' legitiem mogen gebruiken voor de financiering van een basisinkomen?
- Is er een overtuigend argument om die middelen (in principe) onvoorwaardelijk en gelijk over iedereen te verdelen?
- Maakt de invoering van een basisinkomen de toestand van de wereld beter (waarbij 'rechtvaardiger' een vorm van 'beter' kan zijn) – of maakt het een verbetering van de maatschappelijke toestand minstens niet moeilijker - en in welk opzicht en voor wie?
- Bestaat er een efficiënt mechanisme om deze middelen af te zonderen, te verzamelen en te verdelen?

DUBBELE STELLING

Echte evaluatie moet niet in vergelijking met bestaande stelsel gebeuren, maar met stelsel zoals men verwacht dat het in de toekomst zal ontwikkelen, inbegrepen de welvaartseffecten van deze ontwikkeling (of stagnatie) op de andere onderdelen van de maatschappelijke situatie of met alternatieve projecten.

Zelfs als een basisinkomen geen oplossing levert voor alle mogelijke of zelfs maar voor vele controversiële maatschappelijke problemen dan lijkt het een mogelijkheid te bieden tot het formuleren van voorstellen die kunnen leiden tot een nieuw sociaal compromis en nuttige beleidsvoorstellen.

Dank u wel voor de aandacht !!!

Voor meer informatie:

Basic Income Earth Network: www.basicincome.org

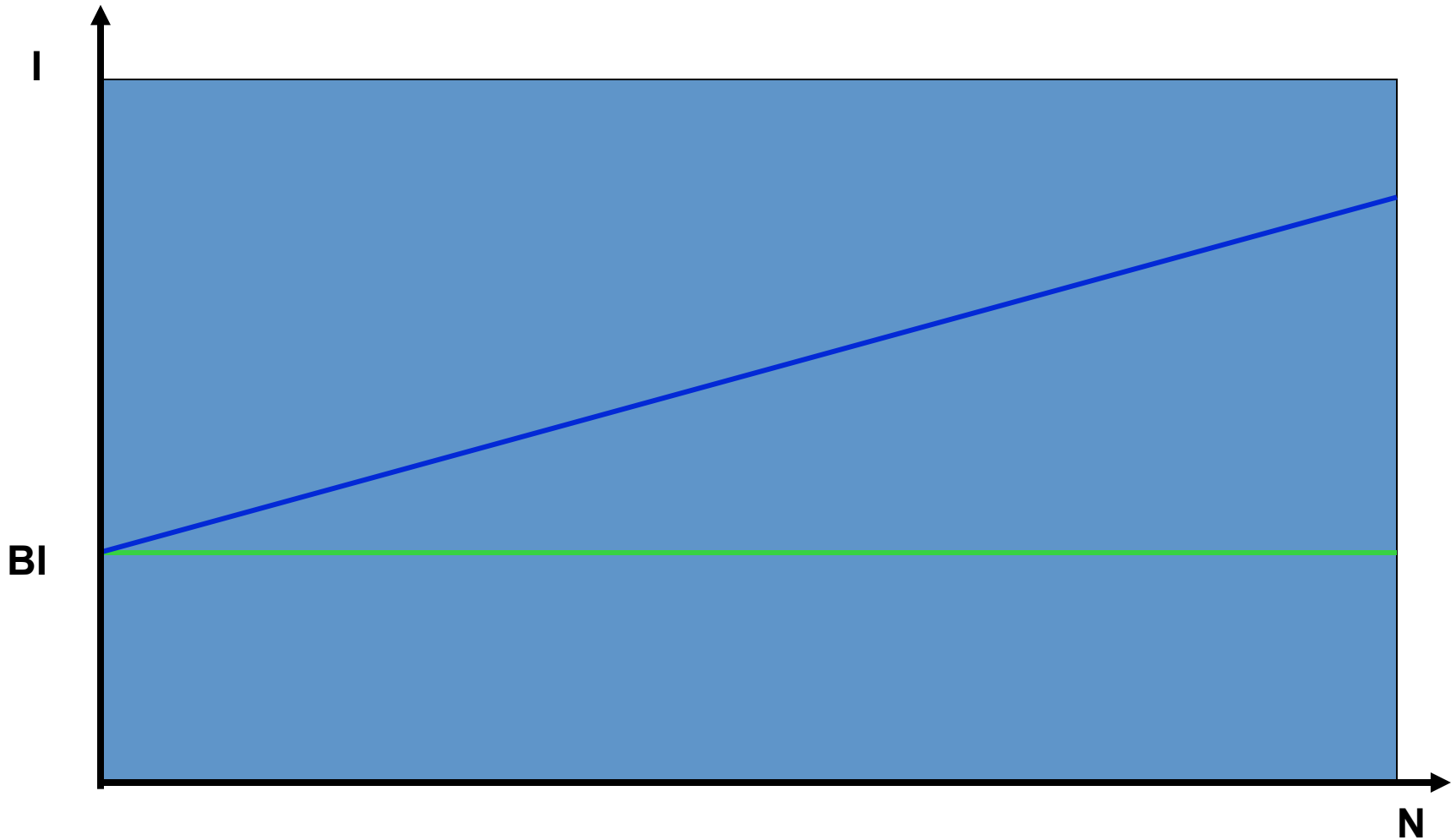
Walter Van Trier: walter.vantrier@ugent.be

WAT IS EEN BASISINKOMEN ?

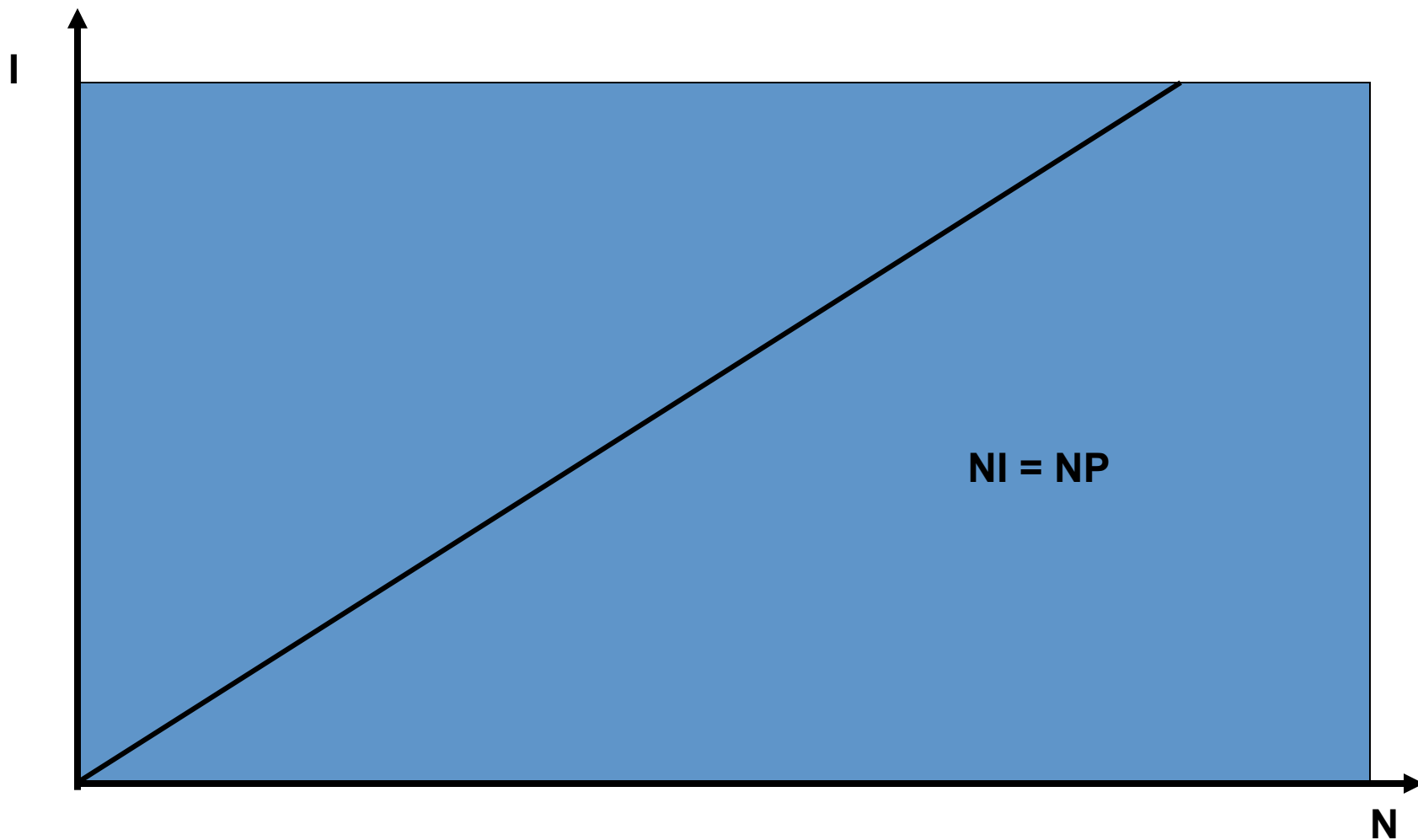
Grafieken

Walter Van Trier

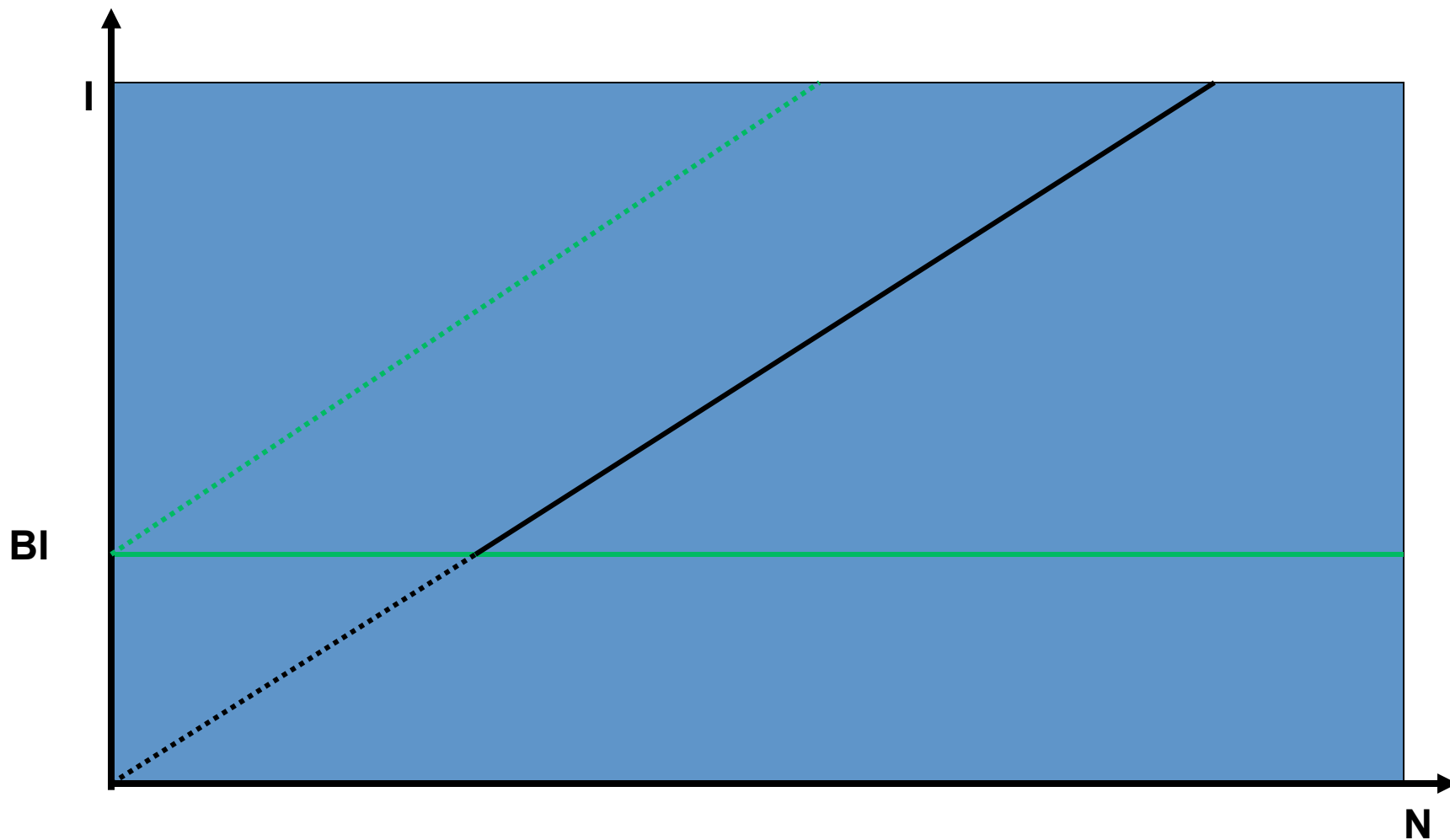
TWEE INKOMENSSTROMENLAND

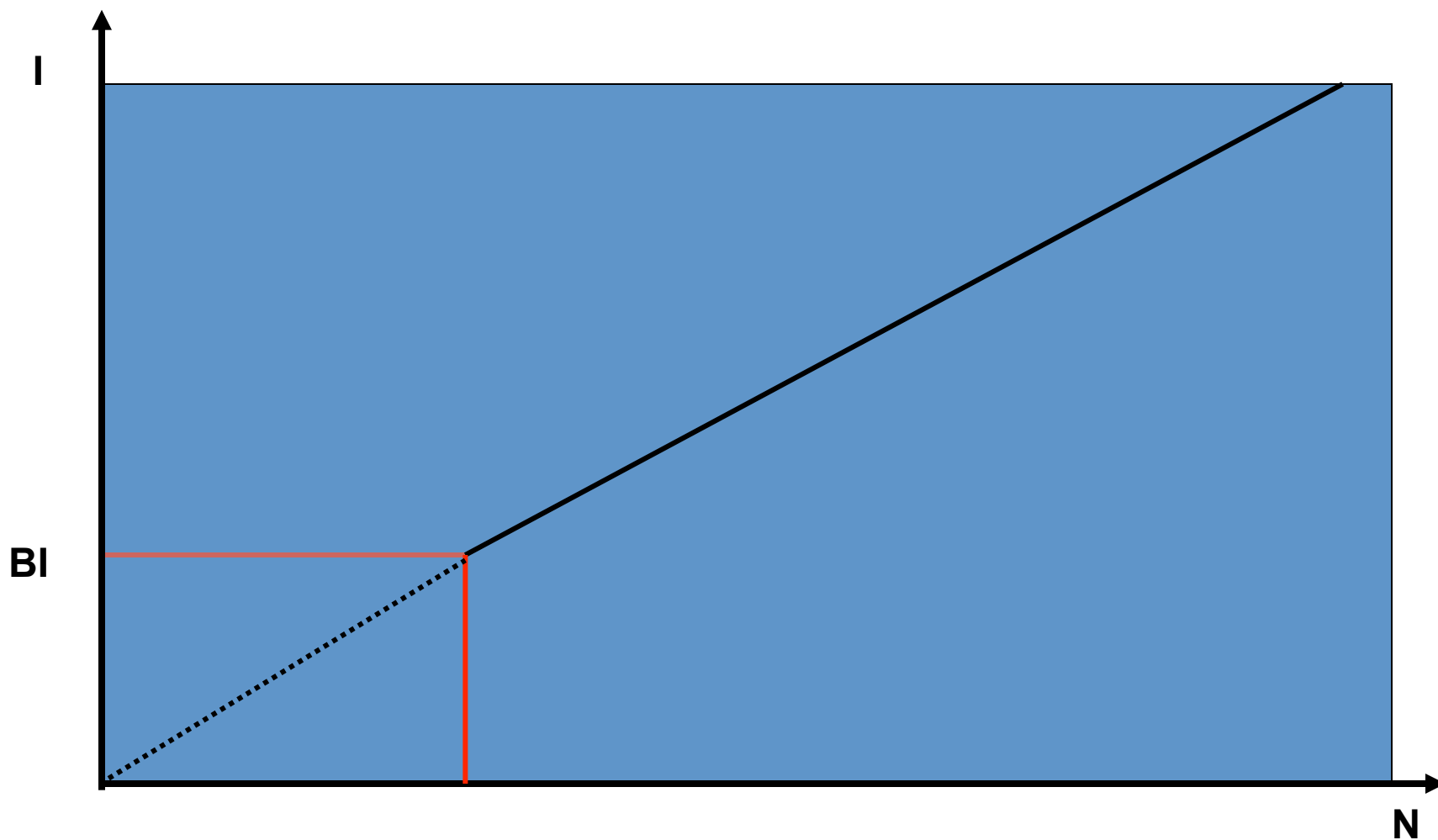
TWEE SYSTEMEN VERGELEKEN (I)

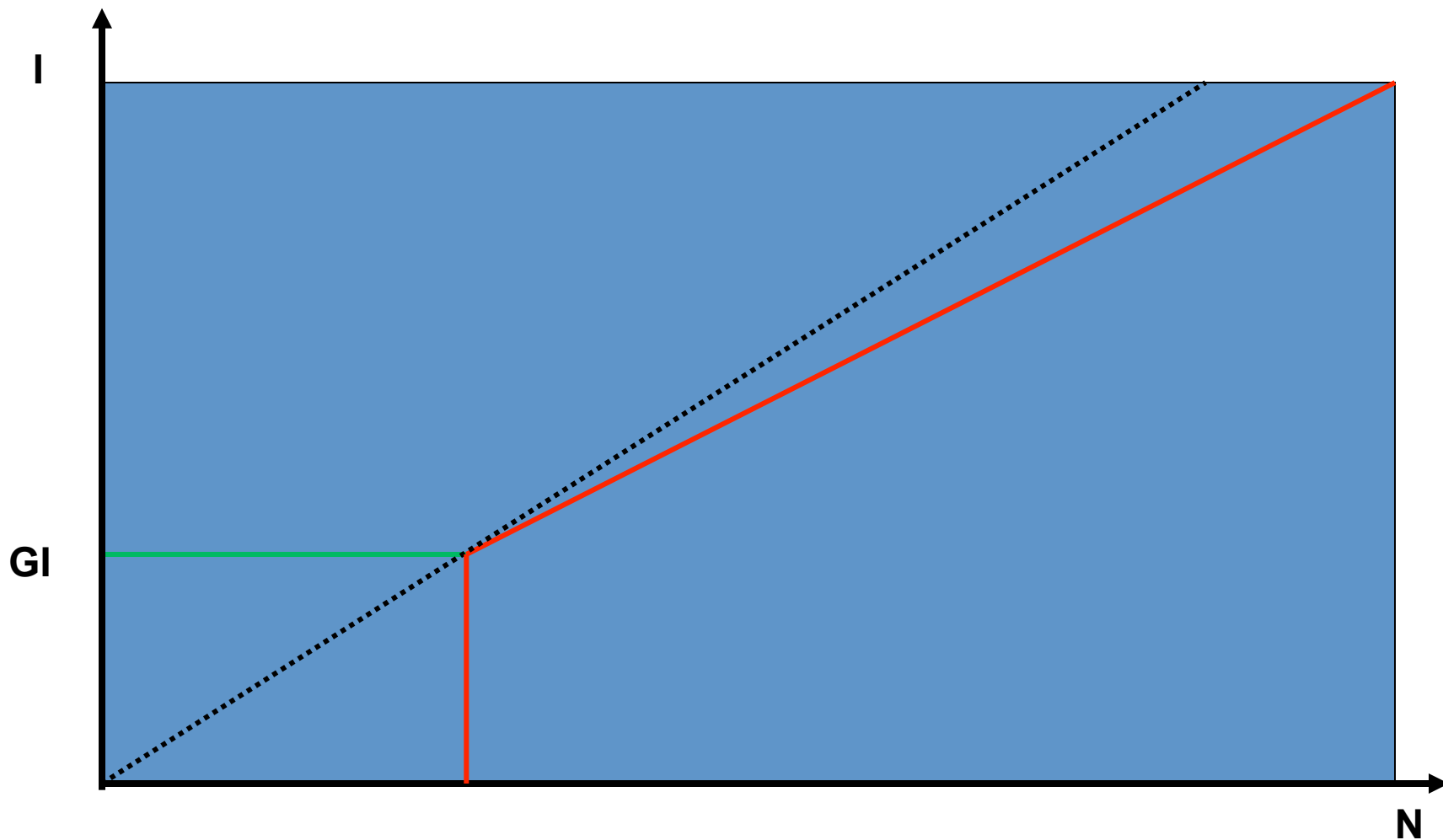
TWEE SYSTEMEN VERGELEKEN (IV)

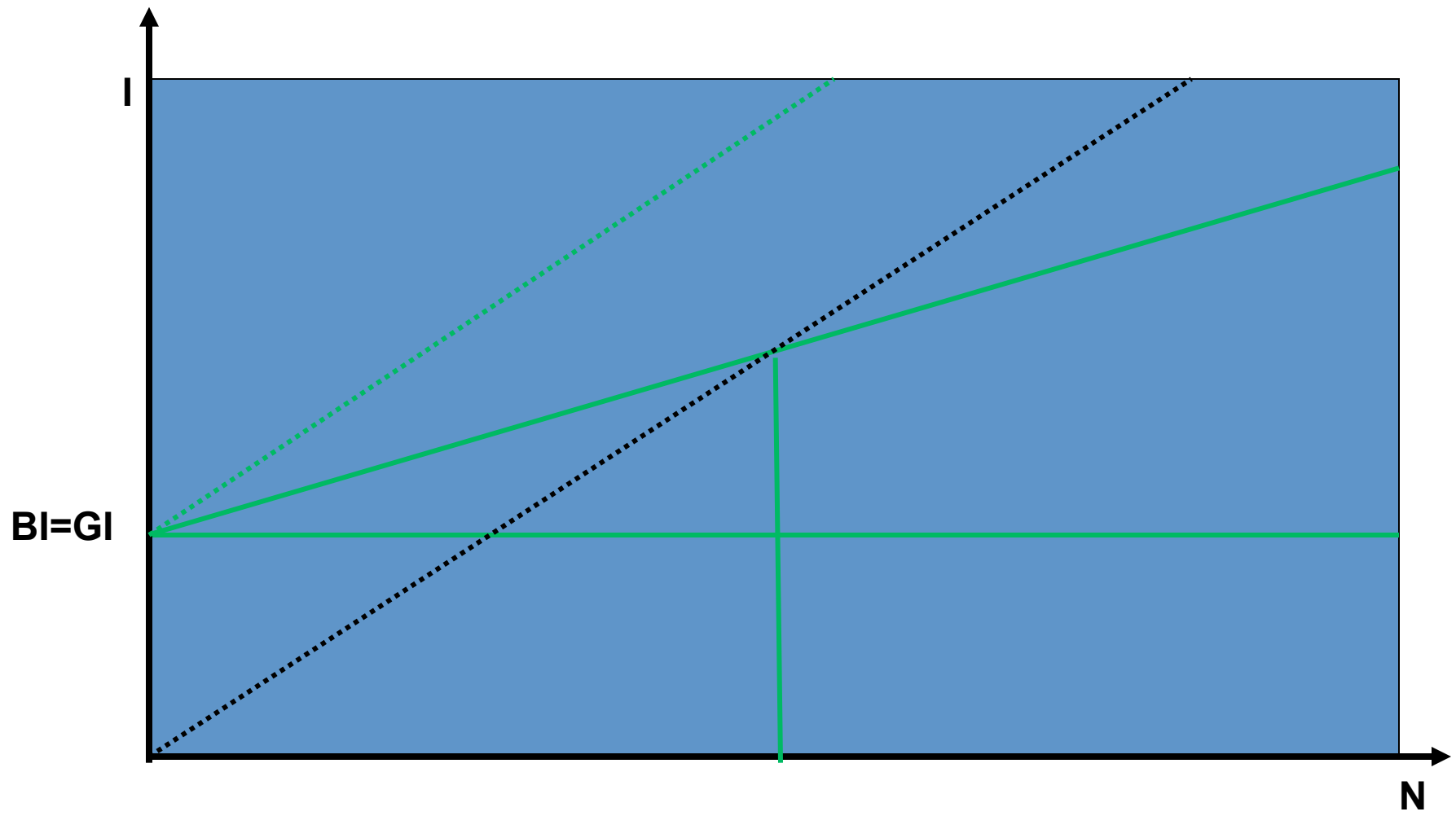
TWEE SYSTEMEN VERGELEKEN (II)

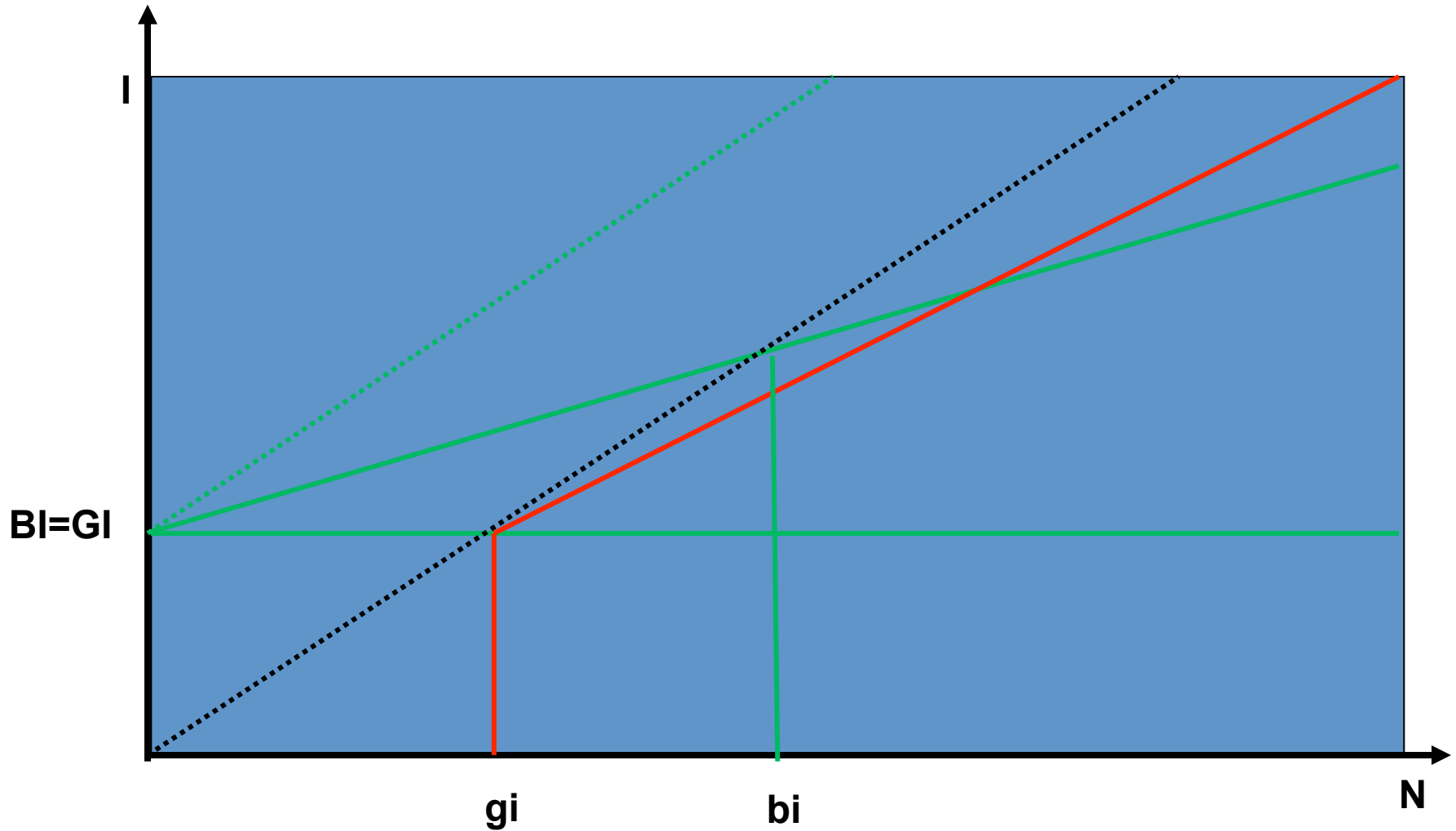
TWEE SYSTEMEN VERGELEKEN (III)

TWEE SYSTEMEN VERGELEKEN (IV)

TWEE SYSTEMEN VERGELEKEN (V)

RAMING BRUTTO-KOST OP BASIS VAN HUIDIGE MINIMUMINKOMENS IN BELGIE

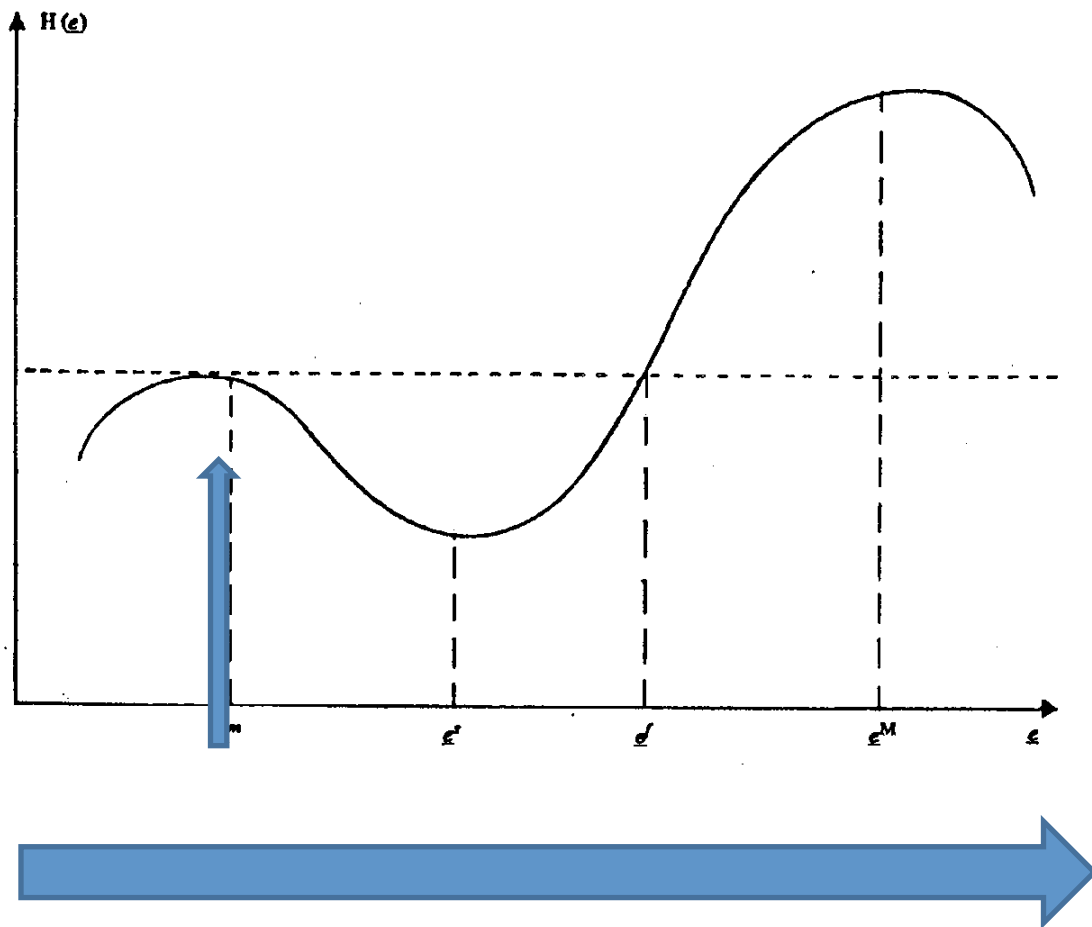
Tabel 3. 1 Middelen voor een BI

	Bedrag	Jaarlijkse uitgaven	% BBP
Leefloon alleenstaande	583.60 €	48 262 300 684.80 €	13.1%
Leefloon samenwonende	778.12 €	64 348 631 612.16 €	17.5%
Werkloosheidsuitkering alleenwonende/ armoedegrens	953,16 €	78 824 013 914,88 €	21,4%
Minimale werkloosheidsuitkering samenwonende	1 134.90 €	93 853 469 923.20 €	25,5%
Maximale werkloosheidsuitkering	1 603.16 €	132 577 433 114.88 €	36%

- Bron: M. Janssen (2014)

WAT BETEKENT 'KOST' ?

- Netto ↔ Brutto ?
- Budgettaire ↔ Welvaart ?
- Opportuïteitskost ?
 - Vergelijking met bestaande stelsel
 - Vergelijking met toekomstig stelsel

HOE DE VOORGAANDE FIGUUR LEZEN ?

- Verticale as is een maatstaf waarop men afleest hoe goed het met de samenleving gaat. Criterium gebruikt bij de beoordeling valt af te spreken.
- Horizontale as is een tijdslijn. Horizontale blauwe pijl stelt mogelijke maatschappelijke ontwikkelingen voor.
- Gebogen lijn geeft aan hoe het criterium waarmee we de maatschappelijke situatie beoordelen evolueert over de tijd.
- Verticale stippelijntjes tonen punten waarop men maatschappelijke toestand beoordeelt.
- Verticale blauwe pijl toont moment van invoering of verandering van een conventie.